

479 - وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْكُمْ، وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ؛ فَهُوَ اَجْدَرُ اَلَا تَزَدِرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ» مُتَّقِقٌ عَلَيْهِ، وَهَذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ، وَفِي رِوَايَةِ الْبُحَارِيِّ: «إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْحَلْقِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ» [2963/9، م 6490].

479. Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай дедилар: «Ўзингиздан қуидагиларга қаранглар, ўзингиздан юқоридагиларга қараманглар! Бу Аллоҳнинг сизларга берган неъматларини озсанамаслигингиз учун фойдалидир»

Муттафакун алайҳ. Бу имом Муслим ривоятидаги лафз.

Аммо имом Бухорий ривоятида: «Қачон бирортангиз мол-дунё ва хилқатда ўзидан афзалроқ кишини кўрса, ўзидан пастроқقا қарасин», дейилган.

Шарҳ: Чунки, аввалгини кўриб ўксиган бўлса, кейингини кўриб шукр қиласди.

Динимиз бирон нарсадан қайтарса, ундан қандай қайтиш ҳақида ҳам керакли кўрсатмаларни берган. Масалан, ҳасад қилмаслик лозимлигини таъкидлангач, ундан қандай сақланиш, ҳасаднинг заарларидан йироқ юриш борасида йўл-йўриқ кўрсатилган. Жумладан, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг юқоридаги ҳадиси шарифларида бунга ишора қилинмоқда.

«Қачон бирортангиз мол-дунё ва хилқатда ўзидан афзалроқ кишини кўрса, ўзидан пастроқقا қарасин».

Мол-дунё, деганда бойлик, тижорат, савдо-сотик, ҳисоб рақамидаги пуллар, ер-мулк, уй-жой, чорва ҳайвонлари тушунилади.

Тана тузилиши деганда кўз, қош, лаб, оёқ-қўлларнинг умумий кўриниши тушунилади.

Ушбу ҳадисда ҳасад иллатининг давоси нимада экани очиқ баён этилмоқда. Зеро, агар банда ўзидан устунроқ одамни кўрса, унда ҳасад пайдо бўлади. Бунинг давоси ўзидан пастидагиларга қарашдир. Шунда ўзидаги неъматларга шукр қиласди.

Амр ибн Шуайб отасидан, отаси бобосидан марфуъ тарзда ривоят қилган ҳадисда шундай дейилган:

«Кимда икки хислат бўлса, Аллоҳ уни шукрли ва сабрли banda сифатида ёзади: Ким дунёсида ўзидан пастидагиларга қараб, Аллоҳ у сабабидан афзал қилиб қўйган тасарруфидаги бор нарсаларга шукр қиласа, ким динида ўзидан юқоридагиларга қараб, унга иқтидо қиласа (эрғашса, ана ўша сабрли-шукрли бандадир)" (Манба: Ибн Ҳажар, "Фатхул борий").

Демак, бир одам ўзидан бойроқ, фаровон ҳаёт эгасини кўриб қолса, унга ҳавас ёки ҳасад кўзи билан қарамайди, ўзининг ҳолидан нолимайди, балки иқтисодий жиҳатдан ўзидан анча пастроқ, камбағалроқ, қашшоқроқ одамлар ҳам борлигини ўйлайди, борига шукр қиласди. Бу борада баландга қараган сари одамнинг боши айланади, кўзи тиниб кетади.

Бойлик, мол-дунё тўплашда нуқул тепага қараган одам ношуқр бўлади, доим бирордан ортда қолишдан кўрқиб, хавотир ичиди яшайди. Бундай одам ўзидан бойроқ кишини кўриб қолса, хаёли бузилади, икки қаватли уйга эга бўла туриб, уч қаватли қаср қургиси келиб қолади. Иккита машинаси бўлса, 3-4 та қилгиси келади. Орзу-ҳаваснинг охири йўқ. Инсон умри тугаши мумкин, лекин ҳойи ҳаваслар сира тугамайди, дунё шаҳватларининг, ўткинчи лаззатларнинг чеки йўқ. Бирини қондирсангиз, ортидан бошқаси чиқиб келаверади, энг сўнгги русум деб машина олсангиз, эртага ундан янгиси чиқаверади. Хуллас, бу борада ўзидан пастидагиларга қараган, ўз ҳолидан шукр қилган, борига қаноат қилган инсонгина ўзи истаган хотиржамликка эриша олади, қалби безовталиқдан йироқ бўлади.

Тана тузилиши ҳақида ҳам шундай дейиш мумкин. Аллоҳ таоло бандаларини турлича шакл-шамойилда яратган: бирини оқ, бирини қора, кимнидир буғдойранг қилиб халқ этган. Кимнидир чиройли, кимнидир кўримсизроқ қилиб яратган. Бу - Аллоҳ таолонинг ҳикмати. Тана тузилишини ҳеч ким ўзгартиrolмайди, кўз-қош, бурун, бош, қўл-оёқларнинг умумий кўринишини пардоз билан қисман ўзгартириш, чиройлироқ қилиш мумкинди, бироқ Аллоҳ яратган асл хилқатни таг-туғи билан ўзгартиришнинг имкони йўқ. Шундай экан, инсон ўзининг қиёфасидан рози бўлиши, шариат рухсат берган тарзда покликка, чиройли бўлишга ҳаракат қилиши керак. Шунингдек, ўзидан чиройлироқ, кўркамроқ одамларни кўрганда, ўзидан хунуқроқ, кўримсизроқ одамлар ҳам борлигини эслаб туриши лозим. Шунда Аллоҳнинг тақдирига рози бўлади, кўнгли таскин топади. Агар фақат тепага,

чиройли одамларга қараб, ўзини камситилгандек ҳис этаверса, ҳаёти рисоладагидек ўтмайди, доим ғам-ғуссада юради. Етмаганига бирорларга ҳасад қилиб гунохга ҳам ботади.

Эътибор берсангиз, ҳасадчи Аллоҳнинг тақдирига қарши чиқмоқчи бўлади, қазои қадардан нолийди, «Эй Аллоҳ, фалончига нега бу неъматни бердинг, уни бой қилиб қўйдинг, тан-жонини саломат қилдинг, илм-маърифат бердинг», деб Аллоҳга «арз» қилади. Қалбидан ҳасад иллати бор одамнинг дили сиқилади, кўнгли безовта бўлади. Чунки бирорларнинг муваффақияти унинг оромини ўғирлайди, тинчини бузади. Қалбдаги ҳасадни чиқариб ташламагунча инсон комил мўмин бўлолмайди, тинч-хотиржам яшолмайди. Ҳасадни қалбдан чиқариш учун набавий кўрсатмаларга амал қилиш талаб этилади.

Имом Ҳоким - Абдуллоҳ ибн Шиххирдан - марфуъ тарзда ривоят қилган ҳадисда: «Бойларнинг олдига камроқ киринглар! Зоро, бу Аллоҳ сизларга (ато этган) неъматларни паст санамаслигингиз учун муносиброқдир», дейилган.

Ҳадисдан олинадиган хулосалар:

1. Инсон мол-дунёда, моддий неъматлар билан таъминланганлик жиҳатидан ўзидан пастдагиларга қарashi кераклиги.
2. Ўзидан бойроқ, мансаби улуғроқ, чиройлироқ одамларга қараб, уларга ғайрлик қилиш дуруст эмаслиги.
3. Аллоҳнинг неъматларини кичик санашиб номаъқул иш экани.
4. Одам ўзидан юқоридагиларга қараса, қалбида мол-дунёга, мансаб-мартаба ва дунёвий ашёларга ҳирс уйғониб, қўлидаги неъматларни паст санашиб, ўз ҳолидан нолиши ва кимгадир ҳасад қилиши.
5. Агар ўзидан камбағалроқ одамларга ибрат билан назар солса, Аллоҳ унга берган неъматларни улуғ билиб, борига шукр қилади, Аллоҳга ҳамму санолар айтади, ҳолидан норози бўлмайди. Бу шокир бандаларнинг хусусиятидир.

Хуллас, ҳар бир инсон бошқа маънавий жиноятлардан халос бўлиш баробарида, ҳасад каби катта иллатдан ҳам қутулиши шарт. Ўшандагина хайр-барақа кўпайишидан умид қилсак бўлади.

NUBUVVAT MARVARIDLARI